

فصل اول - تعقیب جنبه عمومی و جنبه خصوصی جرم.

فصل دوم - کسانی که میتوانند این حق را اعمال نمایند.

فصل سوم - اسقاط حق تعقیب جنبه عمومی و جنبه خصوصی جرم.

فصل اول

تعقیب جنبه عمومی و جنبه خصوصی جرم

مبحث اول

(کسانی که حق تعقیب دارند)

ادعا و اقامه دعوی جزائی و انواع مختلفه آن

تعقیب امر جزائی از حیث جنبه عمومی برای تنبیه مجرم که تکلیف و وظیفه دولت است باید دارای سه شرط و صفت اصلی باشد :

- ۱ - باید تعقیب امر عمومی و اجتماعی باشد .
- ۲ - باید عمل مورد تعقیب نتیجه لازم و ضروری جرم باشد (ضرب و ضارب).
- ۳ - باید تعقیب جنبه عمومی تابع تعقیب جنبه خصوصی که حق متضرر از جرم است نباشد .

بمحض اینکه جرمی اتفاق افتاد دولت از نظر حفظ و دفاع جامعه در مقابل مجرمین موظف و مکلف بتعقیب آن جرم است و در نتیجه همین تکلیف است که ادارات مدعیان عمومی بوجود آمده و تشکیل شده است تشکیلات ادارات مدعیان عمومی از تأسیسات فراسه است و وظیفه اصلی آن تجسس و تعقیب جرائم است و بعبارت دیگر وظیفه ادارات مزبور این است که در دعوی جزائی سمت مدعی و اقامه کنند دعوی را داشته و اشخاص را نزد محاکم جزا مورد اتهام قرار دهند و مجازات آنها را بخواهند .

بطور کلی از اصل مزبور سه نتیجه زیر اتخاذ میشود :

الف - مدعیان عمومی برخلاف مدعی خصوصی حق اصلاح بامتهم را ندارند خواه تعقیب شروع شده یا نشده باشد و هم چنین پس از صدور حکم هم حق سازش و اصلاح بامحکوم را ندارند مثلاً مدعی العموم نمیتواند بامتهم بگوید اگر توجبران خسارت مدعی خصوصی را نمودی از تعقیب تو صرف نظر میکنم و یا حکم را نسبت بتو اجرا نخواهم کرد .

ب - مدعی العموم نمیتواند تعقیبی را که شروع نموده متوقف کند و یا آنرا مسترد نماید خواه موضوع در مرحله باز جوئی و تحقیق باشد خواه نزد محکمه مطرح شده باشد .

بدیهی است مدعی العموم که در تمام مراحل دعوی باید طرفدار حق و عدالت باشد میتواند در دادگاه صریحا اظهار عقیده بر بی تقصیری متهم نماید ولی در هر حال محکمه ای که دعوی در آن مطرح است باید حکم قضیه را بدهد اعم از آنکه این حکم بر معکومیت و یا بر برائت و بی تقصیری متهم باشد و مدعی العموم نمیتواند با استفاد اینکه دعوی خود را پس میگردد و استرداد میکند مانع شود از اینکه محکمه نسبت به آن دعوی اظهار عقیده نموده و حکم بدهد .

ج - مدعی العموم نمیتواند صریحا و یا ضمنی رضایت دهد از حق شکایتی که نسبت باحکام دارد صرف نظر کند و حتی اگر حکمی بمعکومیت متهم صادر گردد هر چند متهم بدان تسلیم شود و از حق شکایت خود صرف نظر کند مدعی العموم میتواند در مدت قانونی از آن حکم بمعکوم استیناف و یا بدیوان تمیز شکایت کند .

۲ - تعقیب جنبه عمومی شامل تمام اقداماتی است که برای بدست آوردن کیفر مجرم بعمل میآید و این اقدامات که بتوسط مدعیان عمومی انجام میشود عبارتست از تعقیب موضوع نزد مستنطق و اقدامات تأمینی و صدور ادها نامه و خواستن مجازات مجرم از محکمه و شکایت از حکم محکمه بوسیله تقاضای استیناف یا تمیز از حکم مزبور .

محاکم جزائی نیز بعضی اوقات حق تعقیب جرائم را از حیث جنبه عمومی دارند و از آن جمله است موقعی که جرم در جلسه محاکمه ارتکاب گردود رسیدگی به آن هم از صلاحیت همان محکمه باشد .

تعقیب جنبه عمومی ممکن است از طرف مدعی خصوصی هم بعمل آید و مدعی خصوصی برای اینکه محاکم جزا در ضمن رسیدگی به جنبه عمومی دعوی نسبت بجنبه خصوصی آنهم که عبارت از جبران وارده باو باشد رسیدگی نمایند میتواند تعقیب جنبه عمومی جرم را خواستار شود .

تشکیلات ادارات مدعیان عمومی (دادسرا)

در قانون فرانسه از نظر تقسیم بزه بجنایت و جنحه و خلاف تشکیلات (سازمان) دادسراها مشمول مقررات و اصول زیر است :

۱ - بطوریکه سابقا بیان نمودیم قوه مجریه برای اجرای قوانین و مخصوصا قوانین جزائی هیئتی از مأمورین دولت بنام مدعیان عمومی در اختیار خود دارد که این هیئت، مراقب و ناظر اجرای قوانین میباشد و مأمورین این هیئت قابل عزل و تغییر هستند .

۲ - برای اینکه هیئت مزبور بتواند بهتر وظایف خود را انجام دهد قانون برای آن اصل وحدت و اصل درجات و مراتب اداری (هیرارشی) که بعضی تحت ریاست بعضی دیگر هستند قائل شده است .

۳ - مراتب اداری مزبور بشرح زیر است :

مدعی العموم استیناف (دادستان استان) و وکلای عمومی استیناف که دادسرای استان را تشکیل میدهند .

مدعی العموم بدایت (دادستان شهرستان) و معاونین او (وکلاء عمومی بدایت) که دادسرای شهرستان را تشکیل میدهند .
کمیسرهای پلیس (رئیس کلانتری ها) و کدخداها .

تمام این عده یک هیئت واحدا تشکیل میدهند که ریاست فائده آنها با وزیر دادگستری میباشد و وزیر دادگستری حق تغییر آنها را از محلی بمحلی دیگر و همچنین حق عزل آنها را دارد .

۴ - تشکیل هیچ دادگاه جزائی کامل نیست مگر اینکه مدعی العموم یا نماینده او در دادگاه حضور داشته باشد و بعبارت دیگر دادگاه بدون حضور مدعی العموم نمیتواند تشکیل شود و رسمیتی ندارد بنابراین بطوریکه بیان شد معلوم میشود که مدعی العموم جزء لاینفک دادگاه جزائی است .

نزد هر دادگاه، دادسرائی (پارکه) تحت ریاست یک مدعی العموم باعدهٔ اعضاء کافی بشرح زیر تشکیل میشود که وظیفه دار تعقیب جرائم از حیث جنبهٔ عمومی هستند :

الف - دادسرای استان تحت ریاست دادستان استان (مدعی العموم استیناف) تشکیل میشود و مرکب است از وکلای عمومی استیناف و معاونین مدعی العموم آن که تحت ریاست و امر و اجازه مدعی العموم مزبور انجام وظیفه مینمایند.

وظائف مدعی العموم استیناف بر دو نوع است یکی اعمال حق نظارت و مراقبتی که نسبت بمدعیان عمومی بدایت و کمیسرهای پلیس حوزه خود دارد و دیگر وظائفی که شخصا از حیث تعقیب جرائم باید در محاکم جنائی و محاکم استیناف حوزه صلاحیت خود انجام دهد.

ب - دادسرای شهرستان (پار که بدایت) تحت ریاست دادستان شهرستان (مدعی العموم ابتدائی) تشکیل میشود که بعد از لازم دادیار (وکیل عمومی) دارد و دادیارهای مزبور تحت اداره و ریاست دادستان انجام وظیفه مینمایند.

دادستان شهرستان از طرفی تابع دادستان استان و تحت ریاست او میباشد و از طرف دیگر بموجب قانون، وظیفه دار تعقیب کلیه جنایات و جنحه‌های است که در حوزه صلاحیت او اتفاق میافتد و بهمین جهت بنام شخص خود جرائم مزبور را تعقیب مینماید.

وکلای عمومی بدایت هم همان وظیفه مدعی العموم را در تعقیب جرائم بموجب قانون دارا میباشد و در موقعیکه مدعی العموم حاضر نباشد و یا نتواند شخصا وظائف خود را انجام دهد وکیل عمومی بجای او تمام وظایف قانونی مدعی العموم را انجام میدهد.

ج - در نزد دادگاه خلاف، بموجب قانون کمیسرهای پلیس حوزه‌ئی که دادگاه در آن واقع است برای تعقیب امور خلافی حاضر میشوند و در موقعیکه آنها نتوانند حاضر شوند کدخدا یا عضو انجمن شهرداری وظیفه مزبور را انجام میدهد و یا اشخاصی که از طرف مدعی العموم استیناف تعیین میشوند امور خلافی را تعقیب میکنند و این اشخاص ممکن است از کمیسرهای پلیس و یا کدخدایان غیر از حوزه دادگاه و یا اعضاء علی البدل دادگاه بخش (محکمه صلح) باشند